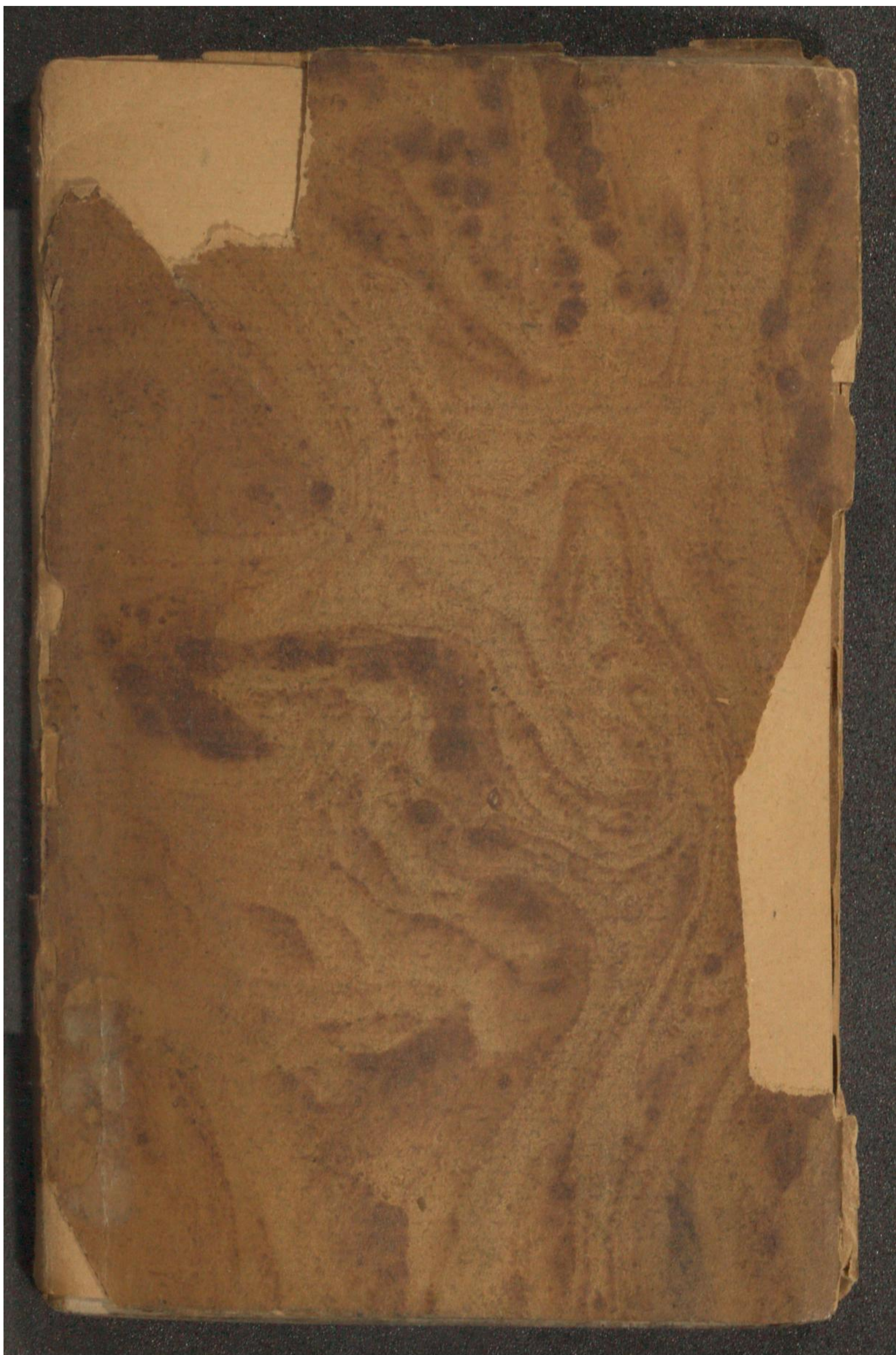
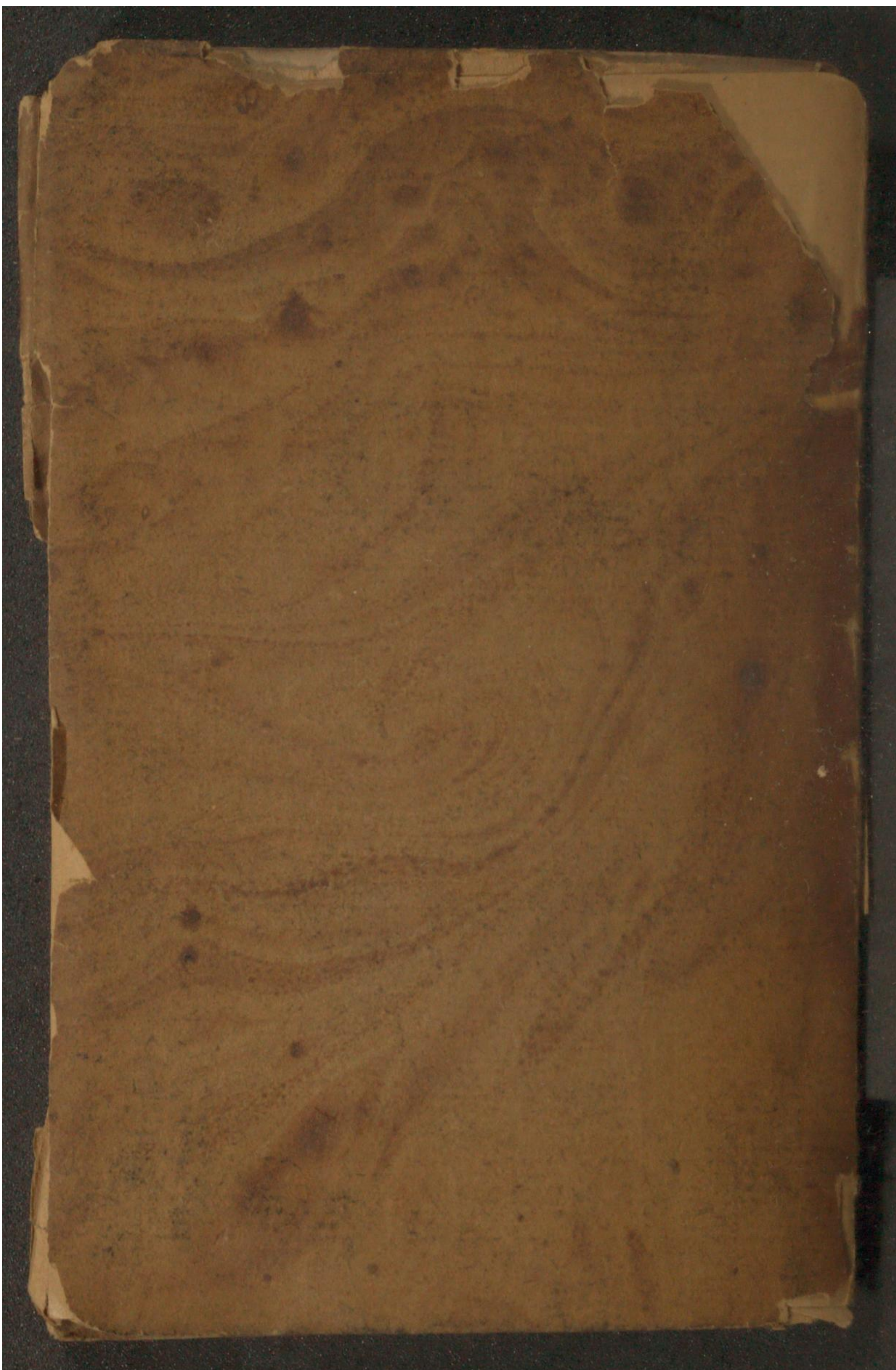

HISTORIÆ ALIQVOT TRANSMVTATIONIS METALLICAE A B EVVALDO DE HOGHELANDE CONſcriptæ,

PRO DEFENSIONE ALCHYMIAE CONTRA hoſtium rabiem.

ADIECTA EST VENERAB. Viri RAYMVNDI LVLLII *vita, & alia quadam.*

COLONIAE AGRIPPINAE.
Sumptibus Bernardi Gualtherij.
ANNO M.D.CIIII.

NOBILI AT-
QVE DOCTO
VIRO
IOANNI DE HO-
GHELANDE FRA-
TER D.

HISTORIAE ALIQVOT TRANSMVTATIONIS METALLICÆ, conscriptæ ab Evvaldo de Hoghelande Middelburgensi.

DVBITASTI sæpenumero, Ioannes frater, de veritate Artis Chymicæ, & num tincturæ physicæ, quam Philosophorũ lapidem vulgo vocant, indagatores suum quandoq; assequerentur scopum: hæsitandi autem causa non fuit nulla. Audiebas enim homines imperitos, vanos, mendaces vbique ferè terrarum circumuagari, & diuitum maxime terere limina, spondereque ingentes illis diuitias, cum ipsi interim Iro pauperiores & rerum omnium indigi, vix panem habeant, quo esurientem impleant ventrem. Videbas è contra alios minimè rudes, quinimo laureas quandoque & Doctoratus præferentes insignia, Attalico ornatu & famulorum comitatu in publicum procedere, qui eadem professi, fraudibus tamen solis ac dolis, admisto interdum secreti cuiusdam medicinalis salubri vsu, se familiamque sustentarét: eorum etiam quosdam in crucem actos, vel suppliciorum publicorum metu veneno se perdidisse, ni fallor, nosti. Legere etiam potuisti,

nobilitate nonnullos esse donatos, & equestri adscriptos ordini, qui tamen nō nisi imposturis, speciosis & fallacibus promissis atq; adulationibus ad eum dignitatis gradū viā sibi parauerint. Adeo inter nebulones quoq; furca dignos, sicut in alijs hominum conditionibus fortuna ludit, & hūc deprimendo illū exaltando variat vices. Neminē tamē adhuc ex eorū numero, qui operā suā alijs venditarent, caput aliquando vnctius retulisse, aut eorum dominos aut patronos locupletiores euasisse intellexisti. Sed nūlla est sciētia adeo honesta, adeo casta, adeo sancta, quin neuis quibusdā interdū defor-

Nullam sciētiā ex abusu æstimandā.

metur. Si ex abusu quæque ęstimanda & pōderāda veniat, facilè Iurisprudentiam, Medicinam, & ipsam Theologiam damnaueris. Vidimus enim nostro æuo sartores, pelliones, cerdones, & è fœce plebis seditiosissimū quemq; publicum publicæ doctrinæ suggestum Cathedramq; ascendere, & quæ nō didicerāt profiteri; imò quod maius est, regnū cœlorum, ad quod ipsi accessum non habebant, alijs polliceri. Conspeximus etiam, proh dolor, doctos quosdā, sed sceleribus infames, vt sibi nomen & diuitias pararēt, noua cōmentos esse fidei dogmata, quę postea ingentes turbæ, seditiones, bella, rerumpub. & Regnorum perturbationes, &, quod maximè deplorandū est, innumeræ animarum perditiones sunt cōsecutæ. Mitto Iurisprudētiæ vlcera, quæ nōnullis non nisi licitū putatur latrocinium: prætereo Medi-

cinæ carcinomata, quibus hoc tẽpore nihil contaminatius, nihil putidius; dum passim quod Medicorum est, garrula anus, olidus balneator, audaculus tonsor, infidus Christianis Iudæus, verbosus sophista, & temerarius Paracelsita sibi vendicant. Da mihi parachymicũ quempiã mendacijs, fraudibus, imposturis lucellum captãtem, vel etiã loculos alienos exhaurientem (nam ijs de qui prodigè proprias exhauriunt facultates sermo nobis non est, cum id omni hominum generi commune sit malum) vel Principum palatia irrepentem; idem facit sæpius hypocrisi aliquis maior, quã rerum Diuinarum scientia Theologus, idem committit cum impio Iuris consulto falsus & fucatus Medicus, sed hic præterea corpori nocet, illi animæ. Deinde nemo est hominũ, qui iuste à pseudochymicis illata sibi esse damna queri possit, sed oẽs sua incõmoda sibi ipsis accepta referre debent, quia notissimũ est Artificum effatũ, discipulis, ad præcautionẽ, inculcatũ sæpius, Omnẽ hominẽ in hoc artificio operã suam alteri sponte offerentem, impostorem esse, vel artis ignarũ, qui aliorũ expensis eã addiscere cupiat. Loquor de his, qui artis scientiã temerè profitẽtur, nõ de ijs qui societate inita, studia, labores & sumptus conferũt, quia vnus alterũ consilio, re & opera aptissimè iuuat, & si quid perit, tolerabilius est intertrimentum: & sane absq; ministro vel socio vix artis finem quispiam assequitur. Itaq; primo statim intuitu

Artifices, vt à pseudochymicis sibi caueat quisq; sedulò monent.

Sicut Iuris ignorantia neminem excusat, ita neque Chymicis operibus deditũ inscitia præceptorum ab artificibus traditorum.

Socius ad h[...] artem exerce[...]

pſeudochymicũ agnoſcere cuilibet facile eſt, qui chymicorũ librosvel tãtũ aſpexerit: at ſeductorẽ Theologũ, niſi poſt plurimorũ perniciẽ; (vix enim niſi auctoritate parta & ſectatorũ numero freti in publicũ prodeunt) imperitum Aduocatũ, niſi poſt cauſas clientũ inſcitia ſua ſępius proditas; indoctũ & inertẽ Medicũ niſi poſt multorum neces quilibet nõ facilè dignoſcet. Quis tamẽ verã Theologiã, rectũ & legitimũ Medicinæ vſum; vel aliã quamcunq; ſcientiã abominetur & dãnet? Nõ ex eorũ te eſſe numero certò ſcio: inſulſorũ id eſt hominum, oculos in aliena probra intentiſſimos habentiũ, propria autẽ flagitia diſſimulantiũ, nõ iudicio aut ratione præditorũ, cũ hi facilè animaduertant, ſuã cuiq; honeſtæ ſciẽtię eſſe æmulã, vmbratilem illã quidẽ, odioſam, hominumque ſocietati inutilẽ; quã Sapientiſſimi cuiuſq; calculo explodendã condemnandãque fatemur. Alia ſunt & maiora, quæ tibi ſcrupulũ iniẽcere. Animaduertiſti Regibus & Principibus Phyſicos & viros doctos affluere: itaq; in animũ incidere tuum potuit hæc cogitatio, quæ & alijs quoq; prudentibus non raro impoſuit; Si Alchymia eſt vera ars, & tantorum cõmodorum, prout ſcripti de ea libri teſtantur, mater, qui fit vt nemo Principum, qui exercitio eius hactenus ſeſe oblectarunt, vel etiamnum oblectant, voti ſui compos factus ſit? Quæſtio eſt diſcuſſione digna: ſed ſi rem perpendas exactius, non erit, quod animum vlterius diſcruciet

Ad reprehẽdẽdum alios paratiſſimi in ſe parũ animaduertunt.

Suam cuique honeſtæ ſciẽtiæ eſſe æmulam.

Dub:

Cur Reges et Principes hanc artem

cruciet

cruciet tuum. Compertum habes quotidiana experientia, multos prudentiæ etiã laude vulgo claros & otiosos paruis quandoque in rebus mirum in modum cæcutire & propria etiam negligere negotia; quid mirum si Principem grauioribus curis distractum in tam difficilis artis inuestigatione, quam humanũ captum, nisi à Deo illuminetur, excedere scribũt Autores chymici, nõnihil cespitare contingat? Philosophorum copiã habent quidẽ, ijs tamẽ non vtũtur, vel propter scientiæ neglectũ, thesauris enim & medicis quib' fidũt, instructi perfunctoriè tantũ eã inquirũt, nullũ certũ spectãtes scopũ, vel propter fastidium, quo afficiũtur dũ à doctoribus & vsu rerũ peritis semper dubitantibus tricæ & difficultates artis nimiũ multæ ijs proponũtur. Quare Sophistã aliquẽ aut impostorẽ magna promittentẽ, ac plana omnia ostendentẽ à familiari quopiã cõmendatum in seruitiũ suũ adsciscent, eiq; salariũ assignabũt potius, quã Philosopho. Deinde quẽ vnquam Principum in tã arduo & graui negotio putas seriò Sapientum expetijsse consilia, qui ordinem aliquẽ aut modum studẽdi ostenderent, aut media docerent, artis fini accõmodata? Voluptati explẽdæ tãtũ eã colũt, nec tanta industria vexare se volunt, quãtam huius rei indagatio postulat. Si quis inter eos existat, cui vir quispiam doctus à studijs sit, hic fortè improbus erit, sicut multò maxima hominum pars, & lucri appetentior sua potius

non consequantur rationes aliquot.

Sol:

Prima.

vah turpe.

Secunda.

Tertia.

ſpectabit commoda, quam Principis, par certus quamdiu aut is ſuperſtes futurus, au eius beneuolentia duratura ſit. Itaque alijs peritioribus & exercitatioribus admitti ad Principem contendẽtibus, ne ipſe exturbetur metuens, per calumnias viam apud eundem obſtruet: vnde hic ſalubrium conſiliorũ expers, eius ſolius cõmentis acquieſcit,
Quarta. & tandẽ pro ſperato theſauro, carbones, vt cõmuni fertur adagio, reperit. Neq; te fugit, quã oſcitanter & languidè aliorũ negotia obeant plæriq;, præſertim ſi pro gratia iniuriã, pro beneficijs carceres, & libertatis amiſſionem vereãtur. Quis enim credat hoc corruptiſſimo ſeculo, & tanta regnantiũ diuerſitate, ſectarumq; fœcunditate, Principẽ ei, cuius ſtudio & opera artis finẽ cõſecutus ſit, libertatẽ priſtinã indulturũ? Semper ferè animũ eius rodet timor, ne ille pro tãto beneficio parum ſibi ſatisfactum exiſtimans maioris ſe ſeruitio addicat, aut in inſidias præcipitatus aliquando alijs etiã ſecretum aperiat. Quibus conſideratis ſatius ducit ille, Principẽ in tenebris verſari, erroribuſq; quotidie implicari maioribus; modò eius
Quinta. menſa eiuſq; ſtipendio ſuſtentetur ſplendidè, ſuſq; deq; fert cætera. Vnde etiã firmiter mihi perſuadeo, eũ qui Principis expẽſis ſcientiã nact⁹ eſſet, nulla habita debiti officij ratione, ſe eius ſeruitio extricaturũ protinus; ſicut factũ conſtat à Doctore quodam Medico nationis & linguæ Theutonicæ, qui aliquamdiu Principis cuiuſdam ſeruitio

addi-

addictus, eiusque pecunia ac libris, varijsq; experimentis adiutus, artem Hermeticam se inuenisse testatus est ante triennium in Italiæ vrbe Venetis subiecta (Veronam fuisse opinor) argento viuo in aurum purissimum conuerso. Quod quomodo actum sit, narrabo. Conuenerant forte fortuna in hospitium vnum & idem tres: Medicus, de quo nobis est sermo, Secretarius Principis Anhaldini, cuius nomen excidit, & mercator Antuerpiensis, Ioannes Eremita vocatus. Dum mensæ assident, incidit quęstio, De alchymiæ veritate, à secretario, vt audisse videor, mota, & post eius nonnullam ventilationem, Doctor, si placet, inquit, artis experimentum videre, certum & indubitatum ego ostẽdam, & ne quid subesse fraudis suspicemini, eat alter vestrum & emat à pharmacario argentum viuum & catinum fusorium, deinde in superius tabulatum ascendite (in inferiori enim conclaui caminus deerat) & argentum viuum igni imponite, & cum fumare incipiet, me aduocate. Obtemperatum est, accessit, & è pixidula cultri acie extrema depromptum puluisculum iniecit hydrargyro, & post moram aliquã edito strepitu, facta est inquit trãsmutatio, quam videre desiderastis, ite, & aurum hoc artificibus examinandum tradite: quod & fecerunt, sed non nisi cunctas probatissimi auri notas inuenêre. Ita narrauit prædictus mercator, qui neque chymia delectabatur, neque in mendacio lucrum ponebat. Is &

Historia prima transmutationis metallicæ.

Iehan l'hermit.

Hydrargyri in aurum conuersio.

De arg. viui crepitu artis imperitus loqui non potuisset, nisi præsens fuisset.

hoc addebat, Doctorem post compotationẽ largiorem, plenis manibus ducatos aureos sibi obtulisse, sed recipere noluisse, eò quod alienis non indigeret, suis contentus. Anhaldini Principis Secretarius cautior, aliquot grana pulueris aurifici ab eo petijt, & impetrauit. Et quidem non ignorat Princeps, cuius se seruitio subduxit Doctor prędictus, prout ex aulicis eius intelleximus, eum Philosophorum lapidem habere, sed tota quæsitum Europa non inuenit, cum is nullo diu hæreat loco, sed in peregrinatione securitatem omnem collocet. Quocirca Principes, quanuis pecunijs seruitijs, instrumentis & commoditatibus omnibus abundent, quibus sæpius carent inferiores, tamen cum ipsimet studere & experiri negligant, illorum labor cassus & meditatio omnis inanis est: neque ab arte quispiam est remotior, quàm is qui aliorum opera illam inquirit. His accedit, quod Deus Opt. Max. sicut bonorum omnium est auctor & parens, ita tanquam optimus Oeconomus ea quoque variè distribuit. Regibus, Principibus & Dynastis regnorum prouinciarum ac vrbium gubernacula attribuit, alijs dignitates inferiores assignauit, quosdam ad prælaturas euexit Ecclesiasticas, quarum magna est varietas, hos militari peritia, illos literis, arte vel opificio quopiam fecit insignes. Et hi quidem omnes vulgo spectabiles & publicè ostentui & admirationi sunt, quos conditone sua conten-

Sexta ratio.

cōtentos Deus vult viuere. Sicut. n. is mare coercuit littoribus, flumina ripis, & certis regna limitibus, quibus nisi se contineant, vastitatem inferunt, vnde ruina sequitur multorum: ita dona quoque sua in hominibus definitis conclusit terminis, quos si transgrediantur lasciua ingenia, sibi, & alijs non rarò nocumentum adferunt: sicut videre licet in antichymicis, qui professionis suæ fines egressi apertè veritati reluctãtur, & se ridiculos aliosq; inquietos reddunt. Qui autē existimat Deũ omnia sua dona in illos, quos diximus, solos effudisse, & nihil reconditũ habere, quod alijs à se ordinatis largiatur, quod nō cupiat esse cōmune omnibus, nimis angustis sui cerebri terminis Dei potētiã circũscribit. Ad mũdi quoq; harmoniã & ornatum quid conducibilius, quàm ingeniorum & complexionum tanta diuersitas, dum hic ad Theologiam & Diuinæ Maiestatis contemplationem, ille ad Iurisprudentiam, Medicinam, Mathesin, aliasque scientias reconditores, ad architecturam vel opificium aliquod sponte sua rapitur? sic enim & artes omnes & scientiæ emersêre. Si aliorsum torquere ardorem illum vel impetum velis, animi vigorē tollis, & alacritatē omnē retundis, sicut mihi euenisse nōte latet, qui quãuis ad physiologiæ abdita traherer, reluctabar tamē, & falsa hominũ opinione deceptus, & eorũ, qui parētũ mihi loco erãt permot⁹ auctoritate. Itaq; nunc Iuris, nũc Medicinæ studijs, Septima.

stirpium

ſtirpiumq; inueſtigationi deditus tum verò Mathematicis diſciplinis incumbens, ſæpius hiſtoriarum oblectamenta quærens, animi quietem perdebam, & cor circumferebam turbatum, eò quòd memoria deſtitutus, ea quæ magno labore didiciſſem, citò exciderent, donec tandem ab hinc annis duodecim, Diuina aſpirante Clementia, remis veliſque etiam admotis, quo impellebat ventus, fluctuantem diu inter vada, nauem in Chymiæ abyſſum direxi, vbi deſideratam dudum & fruſtra quæſitam animi tranquillitatem inueni. Profectum mihi nō arrogo, ſtudium profiteor, de fructu iudicabunt poſteri. Eſt enim cognitis principijs vel contemplatio ſola ſiue Theoria huius ſcientiæ tam excelſa, tam vtilis, tam iucūda, vt in admirationem operum Dei maximam rapiat hominem, & omniū, quę vulgo pretioſa & rara habentur, contemptum inducat. Qui abſque vocatione Diuina aut naturæ inclinatione, propter diuitias mundiq́ue faſtum & vanitates alias Chymiam colit, ille ſcopum nunquam continget optatum: reijciendæ prius ſunt humanarum cupiditatum illecebræ. Non eſt igitur quod mireris, ſi Principes, phyſicis & alijs commoditatibus omnibus inſtructos, videas eo bono carere, quo gaudent quandoq́ue eorum ſubditi: ipſi pecuniam profundere poſſunt, ſed Deus ſolus fortunam tribuit hominibus & cœpta ſecundat. Itaque quæſtionis, qua plęrique mouentur, ſolutionem audiſti, quæ

ſi minus

Chemiæ laus

ſi minus ſatisfaciat, accipe quæ anno proximè elapſo Coloniæ Agrippinæ contigêre: exempla enim plus mouent quàm rationes, quæ controuerti & in dubium vocari poſſunt; vnde & vulgo dicitur, Experientiã etiam ſtultorum eſſe magiſtram. Venit eo nobilis Scotus vno comitatus famulo, vir doctus, humilis & ſupra modum ſobrius, ſed paulo impatientior iniuriarum & conuitiorum, quæ Chymicis ab ignaris hominibus irrogantur, & proinde ad veritatem artis comprobandam procliuior, quàm Chymiſtarum poſcunt pericula. Is per aliquot dies hoſpitio S. Spiritus ad Rhenũ vſus fuit, donec, circummiſſo per vrbis compita famulo, inueniſſet quendam qui ſtillatitio vini aliorumque vegetalium liquore victum ſibi familiæque pararet: qui rogatus num aliquos noſſet in ciuitate Alchymiſtas, monſtrauit ei Anthonium Verdemannum, virũ probum, pluribus experimentis chymicis & indefeſſo laborandi ſtudio vtcunque notum. Adit eum Scotus, & poſt colloquium admittitur recipiturque in domum, in qua hoſpitium ei vna cum famulo paratur. Tãdem quærit nouus hoſpes an non alius natione Scotus in vrbe habitaret. Verdemannus illi indicat M. Georgium profeſſione Chyrurgũ, in platea cui nomen erat Catzenboch commorantem, ciuitatis & domus eiuſdem per quadraginta annos inquilinũ, amicum paternum, & propterea ſibi à pueritia notum, ſed quæritur de eius in Chymicos

Hiſtoria ſecunda tranſmutat. metall.

micos

micos acerbitate, quod eos ſannis & dicterijs vbique fere exciperet, ac fatuos, deliros, mendaces appellaret, aliјsque iſtiuſmodi encomijs ornaret, qualia inimicus plerunque eructat animus. Bene habet, reſpondit Scotus, mihi permitte negotium, is, ſi non pellem, mutabit ſaltem animum. Itaque eum frequentat aliquoties; confabulantur de Medicinæ atque Chyrurgiæ varijs arcanis, dilabuntur tandem ad curationem cancri exulcerati. Interrogat Chyrurgum Nobilis, an aliquod ſingulare eius calleat remedium? negat is, quinimo affirmat pauciſſimos curari, quanuis enim vna aliqua corporis parte ſe proderet morbus, totum tamen ægri ſanguinem contaminatum & infectum eſſe, non ſecus atque in lepra. Tum alter, habeo, inquit, medicamentum quod vnius grani pondere propinatum (ſemel aut pluries, me fugit) morbum exigit per ſudorem & per aluum: & addit, etiamſi ſtaret in ſtagno ad collum vſque demerſus, ſudaturum tamen ægrum, apoſtemate poſtmodum emplaſtro conſolidatiuo curationem facilè admittente. Dum ſtupet Chyrurgus & reſponſum meditatur, alter metuens ne pro familiari conſuetudine arcani reuelationem poſtularet, ſermonem conuertit ad cauſtica medicamenta, & rogat, num aliquod nouerit inſigne. Annuit M. Georgius, & ait ſe habere æſcharoticum non contemnendum, quod nullo aut ſaltem minimo dolore, qualis forte eſſet vrticæ, ſeptem

Mira medicamenti vis, ſi vera.

Cancer: morbus

ſeptem vel octo horarum tempore cutem vreret, cruſtamque induceret, ſed id accedere incommodi, quod duodecim vel tredecim dierum ſpatio ad ſuppurationem indigeret; & interrogat viciſſim, num is aliquod præſtantius nouerit. Affirmat ille ſe cauſticum ſcire, quod non modo cutem diſrumperet, ſed & ſubiectam carnem ad ipſa vſque oſſa breui tempore eroderet, illæſis neruis, ac vulnus triginta horarum ſpatio ad maturitatem ſe perducere poſſe. Miratur Chyrurgus & fieri poſſe negat, vt medicamentum carnem ita erodens neruis parcat. Alter defenſiuum ſe addere reſpondet. Cupit id audire M. Georgius, ille benignus indicat. Laudat Chyrurgus & gratias agit, ſed tamen adhuc dubius precatur, vt ipſum quoque cauterium communicet. Ille pollicetur & rogat (quærebat autem occaſionem oſtentandæ metamorphoſeos metallicæ nihil tale opinanti) num plumbum domi habeat, adfert alter: petit deinde tigillum & ſulphur, ſtatuitur vtrunque in menſa. Dicit igne opus eſſe. Reſpondet Chyrurgus ignem ſe habere carbonũ, & quidem ſatis validum quem coctura medicamenti deſtinaſſet. Quærit Scotus an habeat follem? habeo, inquit, Chyrurgus. Tum ille: Nimium exilis, fabrili opus eſt. Chyrurgus nihil ſuſpicatus, eſt mihi, ait, notus & amicus aurifaber, adeamus ipſum. Aſſentitur, eunt, ſecum fert Chyrurgus catinum

Cauſtica

cum

cum plumbo & ſulphure charta obductum, ne quid excideret. Veniunt ad domum Ioannis Campenſis commorantis iuxta forum vetus, prope Anchoram auream. Aberat forte domo paterfamilias, nihilominus officinam intrant, inueniunt in ea aurifabri filium, famulos quatuor, & puerum in eo artificio adhuc tyronem. Interrogat Nobilis, num ferrum vetus habeant, ſe eos docere velle quomodo ex ferro chalybem conficerent. Reſpondet inter famulos præcipuus, profecto id nobis gratum erit, quia in hoc deſudatur iam Coloniæ nõ parum, propter chalybis penuriam & caritatem. Itaque porrigitur Nobili fracti forcipis medietas: is iubet aliquot fruſtra inde fieri, articuli digiti longitudine, & catino vna cum ſulphure ad eius petitionẽ allato imponi. Oſtendit deinde modum quo pacto hunc & alium M. Georgio allatum in fornace diſponi velit, atque ſecedit, & è pera chartam depromit, in qua conſpiciebatur calx rubea, paruę admodum quantitatis, quam cultelli acie primùm, deinde chartam etiam bipartitur, cuius complicatæ vnam partem M. Georgio, alteram famulo tradit catinis inijciendas, qui carbones deinde exaggerare & follibus ignem exuſcitare iubetur. Expectat auidè rei euentum vterque, quid ageretur ignorans, dum hic ferro chalybem, ille è plumbo cauterium ſperat. Tandem cũ acceſſiſſet ad ignem, & capite ſolo propius admoto liquatum probe ferrum & tranſ-

Hans von Campen.

Ferri & plũbi in aurum transformatio.

mutatio-

mutationem peractã animaduertiſſet. Nobilis, effundi præcipit. facit officium famulus, & exclamat aurum eſſe quod præ manibus haberet. falleris, inquit alter, chalybs eſt puriſſimus; examina probè. Arripit malleum famulus, & aurum diuerberat ad libitum, igni admouet iterum, ignitum reſtinguit, & dilatat amplius, non percipit niſi auri puri indicia. Vocatur à puero aurifabri vxor, mulier prudens & examinum auri & argenti non minus atque maritus perita, vt teſtimonium de ea perhibent reliqui aurifices, quæ aurum iterum examinari iubet tam igne, quàm cotis Lydiæ affrictu, & coloritio. Eadem criteria in alterius catilli auro tentantur: plumbum & ferrum in aurum mutata agnoſcunt quotquot erant præſentes. nam & alij interea famulorum nutibus acciti aduenerant. Mulier offert pro lotone ſiue ſemuncia daleros octo Colonienſes, ſed cum amplius valeret, ille conditionem non accipit, verùm vna cum M. Georgio, dum animis adhuc fluctuant alij, ex officina ſeſe proripit, & ſimulans obeundum ſibi aliquid eſſe negotij ab eo ſecedit, promittens reditum intra horæ ſpatium, quod & præſtitit, circumitis interea aliquot plateis, ne quis eum ſequeretur. Ibi tum M. Georgius. hoccine eſt cauterium quod me ſcire operæ pretium erat? Ridet alter, & eoſdem luſus feciſſe ſe affirmat Roteradami & Amſterodami, Hollandiæ vrbibus, Francofurti itẽ,

Quot locis ab vno metallorum facta fuerit metamorphoſis.

Argentorati, & Basileæ, vbi auri etiam à se facti frustulum reliquisset Doct. Zuingero id petenti. Et de Argentina nobis quidem constat, nam mercator Coloniensis inde reuersus narrauit iuxta diuersorium suum aurum ab eo factum fuisse: qui & hoc retulit, quod interrogatus ab hospite suo Scotus, ex Magistratus mandato, cuius esset professionis, & quæ diutinæ moræ causa, responderit, studiosum se esse (ætatis autem annum agebat vigesimum nonum) & peregrinationem instituisse, vt virum aliquem doctum quæreret, qui verè & absque fuco illi declararet, quæ & qualis fuisset prima illa materia vnde mundus creatus esset. De alijs locis nihil hactenus intelleximus. Tum Chyrurgus. Imprudenter admodùm agis conterranee, nam si Principes hæc rescisceant, insidias tibi struent, & carceri mancipatum arcanum cogent communicare. Respondet ille, in ciuitate libera versari se, & si contingeret à principe quopiam apprehendi, mille potius mortes obiturum, quam vt secretum propalaret, sed si cuperet artis experimentum videre in magno auri pondere, ad quinquaginta aut sexaginta aureorum nummum millia ascendente, se id illi non negaturum. Hæc acta fuêre postridie D. Laurentij, die Lunæ qui fuit vndecimus Mensis Augusti. Anno salutis humanæ millesimo sexcentesimo tertio. Aurifaber domum reuersus intellecta fa-

ctis fa-

Ipsas cu[m] hæ... [illegible]

cta facti historia catillis fusorijs arreptis inuenit duo auri grana lateribus adhærentia, quæ ad perpetuam rei gestæ memoriam seruat. Quæres fortè, quis nunc M. Georgio animus? mūtatum derepente mirati sunt, qui antea eum nouêre. Ipsum Naturæ potentiam deprædicantem, Chymicorum artificium extollentem, errorem suum ac culpam fatentem audiunt. Sed ij vicissim nunc hominem rident, & deceptum aiunt, pro ferro & plumbo vel sulphure agili manu aurum ipso non animaduertente substitutum fuisse: demum à Chymicis corruptum & muneribus delinitum pronunciant, ne amplius in eos debaccharetur. Ille contra, se minimè deceptum, vel decipi potuisse confirmat, & oculis suis se magis credere respondet, quàm otiosis aliorum verbis. Eandem mentem à Deo aduersarijs nostris optem, vt cœcitatem suam aliquando agnoscant, pertinaciam deponant, & cordatius de Chymiæ mysterijs sentiant; ac cogitent eos qui huiuscemodi historijs, quia ipsi nihil tale viderint, fidem detrahunt, vel de sua duntaxat opinione quid vbique gestum vel non gestum fuerit, decernunt, non solum insaniæ assidere, sed in Deum & Naturam contumaces esse.

Tertia transmutationis metallicæ historia.

Sex diebus ante ferri in aurum commutationem, quinto videlicet Augusti, die Martis non absimili modo pharmacopæum

bilancis aureæ acceperat, in platea quæ vulgo bouen Marportz nominatur à Martis porta siue statua, quæ ibi quondã, habitantem, quod quomodo gestum sit subiungam. Die præcedenti intrauerat eius officinam Scotus, interrogans num lapidem Lazuli haberet? profert ille è thecis suis. sed cùm non placeret, quærit anne alium haberet? Ille negat se domi habere, sed si altero die dignetur redire, se monstraturum qui placeret. Promittit reditum. Interea verò incidit sermo, nescio vnde ortus, de quodam qui artificio chymico è lapide Lazuli argentum elicuisset. Aderat fortuitò alius pharmacopola Raymundus nomine, vir senex, & quidam, ni fallor, Ecclesiasticus: hi ridere incipiunt, & inquiunt, multa huiuscemodi iactari, sed artifices non comparere. Respondet nobilis Scotus, non omnia vana esse quę circumferrentur, quinimò reperiri adhuc artifices, qui maiora præstarent. Illi cachinnantur & somnia se audire existimant: mordet sibi labia Scotus, ac subiratus officina egreditur: redit ad hospitem suum, illique narrat quæ sibi euenerint, & ait constituisse se altera die pharmacopæum ludere. Reuertitur itaque luce sequẽti iuxta condictum, & post sermonem de lapide lazuli, quærit ex pharmacario num antimonij vitrum habeat? promit ille. hic causatur non ex arte factum. Is pro excusatione adsert, ab alio se emptum habere, & rogat vicissim num meliorẽ eius præparationem

Argentum è lapide lazuli elicitum arte chymica.

nem nouerit. Aſſerit Scotus, & libenter eius ſe modum edocturum ait, modo eum ducat ad aurifabrum aliquem. Non negligit alter, ſed filium ſuum iuuenem iam maturum & barbatum cum eo mittit, qui tritum antimonium ſecum deferret. Accedũt aurifabrum vicinum è regione ferè D. Laurentij habitantem Ioannem Loendorp nominatum, qui ſtibium manu propria catino fuſorio impoſitum in igne diſponit. Nobilis interim depromit è marſupio pulueris quantitatem valde exiguam: diuiſi, vt antea, medietatem chartæ incluſam aurifici in catinum inijciendam tradit: qui cum poſt decoctionem antimonium ſupra lapidem politum effundere vellet, vitrum expectans, ſicut ex pharmacopolæ filio intellexerat, non opus eſt, inquit Scotus, funde in canalem. Facit ille quod iubebatur, & aurum inuenit; Miratur, & ſtupefacti hærent quotquot in domo eſſent: nam præter Magiſtrum aurificem & pharmacopæi filium, aderant inſuper famuli duo, & alius mihi non tam de nomine quam facie cognitus. Aurifaber dubitans num faſcinati ſibi fuiſſent oculi, an verò ab ipſo pharmacopæo eluſus, Domine, inquit, cerno eiuſdem pulueris aliquod tibi reliquum eſſe, videamus quæſo aliud eius experimentum. Conſentit alter, & certum plumbi pondus imperat. Aurifaber callidus plumbo ſtanni partem adijcit, exiſtimans in auro factitio fragilitatem relictum iri, ſi ali-

Antimonij in aurum tranſmutatio.

qua subesset fraus vel sophistica. Alter dissimulat & iubet in igne poni, depromit puluisculi reliquum & vna cum charta rubeo colore tincta aurifici tradit tigillo immittendum, vt prius. Is post eius coctionem modicam iterum aurum inuenit, non quidem friabile sicut opinabatur, sed ad omnem dimensionem extensibile. Iterato ignitum restinguit & coloritio examinat. Sed nulla nisi auri purissimi indicia depræhendit. Neque vllus relictus fuit sophisticæ locus; antimonium quippe & sulphur, quæ summa cum cemento sunt auri examina, puluerem siue calcem exterminassent, nisi lapidis fuisset Philosophici. Adulterinum etiam aurum vel argentum per proiectionis modum (vocabulo vtor chymico) non fit, sed cementis, decoctionibus, variarumque rerum applicationibus. Quatuor istis experimentis auri puri vncias sex, drachma vna minus, consecutus fuit Scotus, neque amplius quàm grani vnius triticei pondus se insumpsisse dicebat. Inter quæ hoc notatu dignum occurrit Chymicophysicis examinandum, quod aurum è plumbo factum altioris paulo fuerit gradus, colorisque viuacioris præ reliquo minerale metallum imitante. Qua occasione moti fortasse Chymici scribunt aurum per Philos. lapidem factum melius esse minerali, quanuis etiam ad auri primùm è mineris eruti impuritatem respexisse potuerint. Interrogatus ab hospite suo Verdemanno

Stanni & plumbi in aurum mutatio.

Nota

aurū Chymicū ... erali melius ... atur esse.

manno

manno Scotus, quare ſulphur metallis trãſ-
mutandis adderet, & cur non potius argen-
to viuo vteretur, quod maiori & lucro &
faciliori compendio tranſmutationem ad-
mitteret, reſpondit ſe nolle, vt idiotis &
plebeis hominibus Naturæ artisq; poteſtas
innoteſceret: & circa remotiora verſari
potius, vt viri ratione, & iudicio præditi
inde colligerent, quæ & quanta eſſet tin-
cturæ vis in propinquiora, hydargyrum ni-
mirum, & argentum. Debito enim modo
ſi facta fuiſſet proiectio, decem ad minus
auri puri vncias ex vnico grano retuliſſet,
cum grani illius virtus quinque millia au-
reorum granorum tranſcenderet. Multa de
hoc viro perſcribere tibi poſſem, niſi epi-
ſtolæ modum nimiùm vererer excedere:
illud tantùm adijciam, illum Verdemanno,
apud quem ſeptimanis quatuor & amplius
diuerſatus eſt, commemorare ſolitum, ſe
multò plus auri in Germania triennio cõ-
ſumpſiſſe, quàm ipſe ponderaret, & habu-
iſſe ſæpius ſuum famuliq́ue thoracem ita
ducatis ſuffultum, vt iis pro lorica eſſent, &
grauarent geſtantes, præter eos quos inter
ſarcinas condidiſſent. Nõ igitur aures præ-
bebis illis philoſophiæ myſtis, qui negant
auro Chymico ad contractus & commer-
cia vti licere, multoq́ue minus ad moneta-
rum mixtionem. Si ſophiſticum intelligãt,
quod centuplò rarius eſt legitimo, cum
laborioſiùs, ſumptuoſiùs & difficiliùs pa-
retur, & nõ niſi caſu prodeat, aſſentior: imò

Satis caute

Tincturæ virtus.

Aurũ adulterinum cariſſimum, argentum frequentius.

Theologis scrupulosiores sunt Chymici, qui tale aurum, quantum in ipsis est, fieri vetãt, & ne ad ornatum quidem admittunt, ne per fenestram domus irrepens fraus, ianuam tãdem nequitiæ aperiat. Sed sapientibus Reipub. Venetæ non displicet aurum vndecũque importatum, neque interrogant eorum monetarij, seuero Senatus interdicto prohibiti, vt à pluribus accepi, chymico artificio ne factum sit, an secus, prudentissimo sanè consilio, bonitatem solam explorant. Discant ab ijs, malesuadi homines & Principibus suis non parum sæpe detrimenti adferentes, atque à monetarum probatoribus & docimastis idiotis veriorẽ philosophiam, quorum vnus Coloniæ, qui & bractearius, interrogatus quid acturus esset, si aurum chymicum illi adferretur? examinarem, inquit, probè, & si omnes auri puri notas inuenirem, emerem, ac nummos inde cudendos pronunciarem, etiamsi è stercore confectum esset. Non auscultabis etiam illis, si sapis, qui auro chymico vires salutares auri naturalis insano ausu & imprudentia maiori detrahunt, & in medicamentorum vsum assumi vetant ridiculis rationibus, eò quòd à carbonario igne & hydrargyro noxias qualitates contraxerit. Viris doctis indigna sunt verba. Quis enim ignorat per ignem heterogenea, volatica & noxia omnia absumi, vel in fauillam & cinerem redigi, homogenea verò & quæ purioris sunt essentiæ aggregari? Deinde an in me-

Prudentissimi hominum Veneti.

Veneti aurũ chemicũ non examinant

Ignorantes seuera Chymicorum examina parũ curant quid chartis illinant.

Aurũ chymicũ impropriè dicitur, sed ad differẽtiã mineralis auri ita appellamus: cũ ipsum hoc nõ minus, naturale sit, quia nihil artifex in opere physico sibi vẽdicare potest, præter ministeriũ, activa vide-

in metallicorum ſcaptẽſulis carbonarium ignem deeſſe exiſtimant hi homines? Si quilibet de re non intellecta ſcribens credi ſibi vult, actum eſt de omni planè philoſophia. Quis etiam medicorum hydragyrum venenatum pronunciauit, niſi qui eius naturam & vſum ignorauit? cum plurium teſtimonio à multis innoxiè potatus ſit, & in Carinthia & Carnia viciniſque locis puerperis ad facilitandum partum propinetur, & exterius quoque applicatus multis affectibus non parum conducat? quid etiam, quòd ex eo ſolo multa non ſolùm innocua, ſed ſalutaria quoque parari medicamenta ſciant Medici chymici? Si venena dicenda ſunt omnia quæ humanæ naturæ familiaria non ſunt, aurum etiam minerale & lapides pretioſi & ligna pene omnia venena erunt. Plinij grandiloquentia non rarò veritati obſtrepit. Aurum, imò & Elyxir ſuum ex argento viuo parari non inficiantur Chymici, ſed & naturalis auri eandem eſſe materiam neque aliunde conſtare poſſe, certis norunt argumentis, quibus credendum potius eſſet, quàm ijs, qui nullam mineralium habentes notitiam otioſè ſimul & odioſè de illis diſputant. Cupis exiguum eius ab ipſa natura petitum experimentum? Quinq; vel ſex hydrargiri libris libram vnam cupri, ferri, argenti impone, ſupernatare videbis, inijce drachmam vel granum vnicum auri puri, ſubſidet, & tanquam prolem amplexabitur mater. Nemo phyſicus dicet

licet paßiuè applicando, & calorem conuenientē ſuppeditādo.

Aurū Chemicū argento viuo pa

pondus in causa esse, quo cætera metalla ab auro vincuntur, quia minus ponderat auri drachma, quam ferri libra, sed sympathiam & cognationem solam. Demùm quis ignorat maturitate amara & acerba multa mitigari & dulcescere, & igne valido venena etiã mortifera eneruari, & perniciosam vim deponere? A naturali auro quilibet abhorrere magis deberet, cũ in mineris nõ solũ concurrãt sulphuris & hydrargyri fumi, sed etiã Cadmię & antimonij, nec non arsenici lethales spiritus. Proinde si nasutuli illi pergant vlterius tibi molesti esse, rogabis eos vt te & docimastas doceãt, quomodo & quib. indicijs aurũ chymicũ à minerali dignoscatur, & vlterius negotiũ nõ facessent.

Quod verò attinet ad Extrauagantẽ, Spõdẽt, quæ etiamnum extat in Iure Canonico, nemo, nisi Scaliger aliquis, Chymicos plusquam vatiniano prosequens odio, vt scribit, vel ei similis quispiã affectui magis, quã rationi indulgens, non videt, canonem illũ vel ex falsa hypothesi procedere, vel solos impostores & falsarios notare, sicut indicat Rubrica: vnde etiã à I. C. legitimum artis vsum defendẽtibus nõ immeritò præteritur. Veri enim Alchymistæ neque diuitias alijs spõdent, neq; scientiã iactitant, multò verò minus auro vel argẽto Sophistica trãsmutatione cõficto, vt edicti verbis loquar, in cõmercijs vel monetarũ mixtionib. vtuntur, sed id tanquã pestem auersantur, & ne vltrò quidem oblatum recipere, vel eius cõposi-

Exercit. contra Card. 23.

tionem

tionem ſcire cuperent. Siquidem Chymiſtam non ſolum culpa, ſed etiam adulterij ſuſpicione omni vacare decet.

Audiſti quæ Coloniæ acta ſint, lippis etiã & tonſoribus nota: maledicos tamẽ defore non dubito, qui dicturi ſint magum fuiſſe Scotum, & aurum à diabolo ſuppoſitum, & ſimilia, quæ veſanorum hominum fert libido. Sed hæ ſunt antiqui Draconis technæ; vbi in throno Maieſtatis ſedere non poteſt, & adorari, ſaltem procurat, vt Dei vel Naturæ mira opera ipſi adſcribantur, & ſic foueat mendacia, pernicioſaſq́ue alat diſſenſiones. Nihil hactenus actum eſt Io. Andreæ I. C. teſtimonio, quo M. Arnoldus de Villa noua perhibetur aurum à ſe factum examini permiſiſſe monetario. Experimentum Pharmacarij Taruiſini, qui coram Venetæ Reip. Duce, & Senatoribus aliquot, argentum viuum in aurum purum conuertit, atteſtante Hieronymo Cardano & alijs pluribus, eluditur. Doctoris. Med Anſelmi à
Boot Belgę Pragę cõmorantis aurificiũ vili- 1.
penditur, qui Chymicorũ oſor maximus, ca- 2.
ſu tamẽ inaſſeribus, quib. liber chymic⁹ te- 3.
ctus erat, grano vnico lapidis philoſophici inuẽto, cũ vtendi modo in charta deſcripto, accerſito aurifabro, virtutem eius, qualis prædicatur, deprehendit. Cuius hiſtoriam, antea etiam mihi cognitam, latiſſimè perſecutus eſt Nicolaus Bernardus Medicus, commentariolo ſuo in ænigmaticum quod-
dam epitaphium. Nihil etiam fidei meruit 4.
hacte-

Sic vnaquæque mater incerta erit prolis ſuæ, quia diabolus aliam ſuppoſuiſſe potuit. Autore Lico.

Varia tranſmut. metal. exempla.

hactenus apud peruicaces homines nobilis viri Thaddæi Hagetij Clariss. & Doctissimi Medicinę Doctoris, & filij eius Simonis, Cæs. Ma. aulici, auri puri massa, sex vnciarũ pondere, quam accepto ex Anglia puluere ipsimet ex hydrargyro consecuti, ostentare solent petentibus. Neminem ex refracta-
5. rijs istis ingenijs mouêre hactenus Eduardi
Ed: Kellæus Kellæi Angli reiteratæ toties, malo suo, transmutationes, quanuis neque ipsum pulueris aurifici authorem dixerim, sed alium eius conterraneum, qui scripto satis prodidit quantum in Chymico profecisset artifi-
6. Aduersariorũ pertinacia & proteruia. cio. Tot à Io. Francisco Pico Concordiæ & Mirandulę Domino auri & argenti à diuersis factorum historiæ pro fabulis habentur. Et quis tandem istorum hominum, solis sibi credi volentium, proteruiam verbis ex-
7. primere queat? Quæ in Saxonica gesta sunt
8. aula quæ Florentiæ, vbi inter selectiores & rariores Magni Hetruriæ Ducis Thesauros clauos duos ex media parte aureos ex altera argenteos artificio chymico conflatos asseruari, mihi Venetijs scripsit Clariss. & Doctiss. Medicinæ Doctor Nicolatius de Ni-
vis latrocinio æsitus gris, dissimulantur: quanuis vtrobique puluere latrocinio quæsito rem actã arbitrer, iugulato Carmelitarum ordinis Monacho.
9: Possem nominare Principẽ adhuc superstitẽ, nisi displicere timerẽ, in cuius aula, præ-
quere vt te leam. ter tincturas alias parũ quæstuosas, ter à diuersis lapidis physici virtute argenti viui in aurum facta fuit metamorphosis. Nemo ta-
men

men eorum pulueris se autorem professus est, sed ab alijs accepisse aiebant omnes. Cuprum in argentum mutatum ab vtriusque Med. Doct. Gallo (nomen adderem nisi existimarem eum viuere) vidêre Coloniæ non pauci, & inter eos Vir nobilis & Senatorij ordinis D. Anthonius Rinck, qui sese interfuisse, neq; fraudem vllam intercedere potuisse mihi asseuerauit non semel. Ibidem alium noui Hermannum Denck vocatum, qui pulueris aurifici, cuius experimentum cum nonnullis alijs viderat antea, granum vnum consecutus, illud in immensum augere ac multiplicare tentauit, sed frustra, principijs enim sciētiæ destitutus illud corrupit. Quantitatem quidem eius auxit aliquoties, quod non est difficile etiam idiotæ, sed virtutem minuit. Itaque si liquefactionis igni imponat, prodibit aurum ea quantitate, in quam ante augmentum sese pulueris virtus extendebat. Sunt & alij mihi noti, qui argentum continua hydrargyri appositione certa temporis periodo nutriunt, & pondere ac quantitate auctum ad monetarios deferūt. Quorū opus, satis alioqui molestū, aliquādo mihi visum; asparagis ad minimi ferè digiti lōgitudinē è terra pullulantibus simile apparebat. Fatetur item R. P. Martinus del Rio, se plures nouisse viros graues, in dignitate positos, & Deū timentes, qui Chemię veritatem suo confirmarent testimonio, Hæc & plura alia, quæ coaceruare possem, tanquam in Trophonij

Cupri in argentum trāsformatio. 10. 11. 12. 13. *Disquisit. mag. lib. 1.*

Argentum nutri[tur]

antro ab omnium hominum conuersatione alieni toto vitæ curriculo desedissent, aduersarij prætereunt; antiquorum & neotericorum Philosophorũ, qui libros de Chrysopoea, experiẽtia cõprobatos, reliquêre, auctoritatem proculcant; sacrosanctarũ legum sanctiones, quibus rei antiquæ famam solã pro sufficiẽti esse probatione decernitur, flocci faciunt; Dei duobus vel tribus testibus credere iubentis in re etiam maioris momenti, mandata violant; eiusque mira opera vel perpetuis inuoluere tenebris satagũt, vel incõmodorum omniũ autori Sathanæ adscribere. Veritatis cupidi disputationis scopum habẽt obscurorum elucidationem, dubiorum explicationem, litigiosi, vt conuitia liberiori lingua profundant. Itaque Alchymiam imposturam merã esse, non artem: nunquam ex alio metallo aurum per naturam vel artem factum fuisse: speciem vnam metalli in aliam non mutari, & similes nænias procaciter effutiunt, tanquam alij omnes cœci essent vel mente capti, & nemo oculis suis posset credere. Vanitatem illorum ante annos quatuor redarguit Vir eruditus qui Disquisitionem de Helia artium scripsit & Illustriss. Principi Mauritio Hassiæ Landgrauio dedicauit, in qua & quinque metallorum in argentum viuum commutationem apertè docuit, & specimina aliquot metallicæ transmutationis exhibuit à se inuenta, & probatu facilia. Gasto quoque Clauens Niuerniæ subpræses, in Apolo-

Aduersariorũ iniquitas.

Aduersariorũ mendacia.

Metallorũ in argentum viuum conuersio.

Apologia sua contra Thomam Erastũ, duos metallicæ trãsmutationis modos à se repertos descripsit, quanuis Chymico more nonnihil velatos. Inuẽtus nihilominus interea est, qui Chymicos omnes, nullo vel Principum vel doctorum virorum respectu, pecudibus cõpararet, imo brutis deteriores esse scriberet. Nõ itaq; eos veritatis indagandæ impellit amor, sed rixandi inprimis libido, deinde insatiabilis auri fames. Cuperent Chymistas in publicum prosilire; & illorũ periculo suos auri mõtibus pascere oculos: chymicis opibus cõscribi exercitus vellẽt, & solijs suis deturbari reges. Orbẽ terrarũ cõcuti, & cœli cardines moueri oporteret, vt nouitatum & turbarũ cupidi metallicam metamorphosin crederent. O insaniam & cœcæ mentis stultitiam? Chymicorum humilitas, latitatio, & à mundi vanitatibus subtractio displicent, & fastidium pariunt. At nõ laboramus vt ipsi credant, seriò enim procurarunt Chymici, vt videntes non viderent, audientes non audirent nisi quibus Deus fauerit, non nescij quæ Reipublicæ sequerentur incommoda, si omnes crederent. Vt nobis liceat esse quietis optamus: tenebrionum, veteratorum, pecorum, hæreticorum, Magorum, & aliorum cognominum, quæ humana dictauit improbitas, congeriem horremus. Nisi castella in aëre molirentur hi homines, & patulis faucibus hiantes grandes captarent bolos, vel nouitalibus gauderent, considera-

Aduersariorum insania.

Aduersarij in conuitiando strenui.

ſiderarent in plumbo & ſtanno eandẽ vim, quam lapidi ſuo adſcribunt artifices, quanuis, ob groſſitiem & immunditiem, obtuſiorem. Non eſt magnæ molis, tranſmutationem metallicam perſuadere veritatis amatori: ſed contentioſis atque falſi imagine ſeſe oblectantibus quis ſatisfacit? magno artificio aut labore opus non eſt, quilibet ruſticus, quęlibet mulier, vel duodecim annorum puer ſi argentũ viuum plumbo poſt fuſionem moderatam è ſcorijs repurgato, & ad priſtinam duritiem reuerſo, ſed adhuc fumanti ſuperfundat, & operculo contectũ loco calido vel cineribus pauliſper detineat, videbit id coagulari. Coagulatum eo modo abradat (vel vt abradere non ſit neceſſe, inter fumans plumbum & hydrargyrum, impreſſa prius calculo fouea, linteolũ rarum interponat) ac vitro impoſitum in feruenti decoquat arena, & poſt paucos dies in plumbum tranſijſſe inueniet. Et ſic quilibet habere poteſt lapidem plumbificum: cum vna enim libra plumbi poterit ex hydrargyro vulgari decem vel etiam centum parare, ſi lubeat, ſi præſertim citra vltraue plumbo conuenientem coagulationem nõ ſubſtiterit, vel proceſſerit decoctio, quod experientia depræhendendum eſſet. Sicut enim vnus annulus, à magnete tractus, aliũ trahit, ita etiam mineralis vis, quam ſulphur ſiue ſulphureum halitum vocant Chymici, in argentum viuum ſemel diffuſa, perpetua ſucceſſione in immenſum ſe extendit,

Argenti viui in plumbum mutatio.

Vis mineralis omnium mirabilium cauſa in Alchimia.

pis plumbificus

Vna argenti mobilis libra hoc tẽpore 24. libris plumbi vix permutatur.

arte præſertim adiuta. Poſterius hoc de plumbi multiplicatione expertus non ſum, quo enim emolumenro aut fructu? ſed fieri non dubito.

Huiuſcemodi principijs & demonſtrationibus inſtructi antiqui Philoſophi, tentarũt auro & argento eandẽ vim inſerere, vel naturaliter inſertã, ſed profundius abditam, eruere, & foras euocare, euocatã ſubtiliorẽ reddere, augere & intendere; quod etiam, cœptis aſpirante Diuino Numine, aſſecuti ſunt, & quidem cumulatius multò, quã ſperare auſi fuiſſent: quod artificium ſcriptis cõſignatũ poſteris reliquêre, exiſtimantes omne bonũ eſſe diffuſiuũ ſui. Hæc eſt Chymiſtarũ Magia, ob quã ab ignaris & inuidis male audiũt, adeò vt quidam mẽdaci ore nõ vereantur proferre, illos Dei attẽtare munus, & ordini creationis reſiſtere: cũ tamen illi & Deo ſoli tantum donũ referant acceptũ, ac inſtrumẽto ab illo creato, Natura nimirũ, vtantur, eiuſq; ductũ ſequantur, ſine qua omnem laborem ſuum caſſum, omneq; ſtudiũ inane nõ ignorãt. Hæc eſt illa Magia, quã diabolus, hominũ morbis & incõmoditatib' gaudẽs, in imo tartaro ſepultam vellet. Quòd manuũ ſuarũ laborem manducet quis, quod abſq; alterius iactura vel iniuria diteſcat, quòd benè partis opibus melius vtatur, quòd diuitijs affluentibus ſeſe nõ efferat, ſed ſe ipſo neglecto aliorũ ſalutẽ & vtilitatem procuret, hoc eſt quod ſuperbo diſplicet. Hoc inuidum torquet.

Omne bonũ est sui diffusivu[m]

Aduerſariorum maledicentia.

Chymicorũ conatum in Natura fundatum eſſe.

Diaboli inuidia.

Hæc tibi perſcripſi, frater, non vt te, aut charißimos mihi nepotes ad Alchymiam vocarem, quam potius diſſuaderem, ob difficultates plurimas, quæ tam inter ſtudendum, quàm operandum occurrunt, ſed vt hæſitationem omnem tibi adimerem, & veritati, quæ ab aduerſarijs in dubiū vocatur, & argutiolis quibuſdā labefactatur, teſtimoniū perhiberem. Minus vero hęc ad te dedi, vt ſophiſtis aut impoſtorib. patrocinarer: ſcio enim nō defuturos nebulones, qui tanquā claſſico his narratiūculis exciti, in mediū prorumpāt, & eius ſe artificij cuiꝰ ne principium quidem deguſtarūt, peritos aſſeuerent, ſimpliceſque eludant, & pecunijs emungant, ſicut continuò à Nobilis Scoti, de quo actum eſt, diſceſſu tentatum à quodam; qui Coloniam veniens nō minora dare ſe poſſe artis Chymicæ documenta perſuadere voluit: ſed cū ſtatim poſt cōtractam notitiam pecuniam mutuo peteret, fidem non inuenit, ſed exploſus eſt; quod & alijs vt eueniat, ex intiimo cordis affectu & opto, & precor. Quo etiā ab iſtiſtiuſmodi hominum colluuie caueas, egregiā & minimè dubiam tibi narrabo hiſtoriam. Tēpore eo, quo Haſſiæ Landgrauius Mechliniæ captiuus detinebatur, à fœlicis memoriæ Cęſare Carolo V. venerat in Belgium eius filius Philippus, poſtea Hiſpaniarum Rex & Belgij Dominus, cuius anima in benedictione ſit. Erat ibidē & nobilis Germanus Stauberger dictus, is inita ſocietate cum eiuſdē natio-

Alia tranſmutationis metallicæ hiſtoria.

nationis Medico, ab eo acceperat drachmas aliquot pulueris argentifici, non quidem summæ virtutis, sed quæ sufficeret ad artis comprobationem, cum pollicitatione maioris quantitatis & vberioris fructus, si tempus præstolari vellet: cupiebat autem hominis ingenium in exiguo explorare, sicut euentus docuit. Is fortunæ suæ insolens, post factum domi experimentum, statim in aulam prouolat, & per proceres quosdam aditum sibi ad Regem parat, indicat quid fecerit, & quid speret, paratumque se ait coram Regia Ma. experimento dicta sua confirmare. Assentitur Rex, horam & locum statuit. Adest præfinito tempore Stauberger, aduocatur aurifaber, qui ageret quæ agenda essent. Imponitur igni cũ catino argentum viuũ coram ipso Rege & proceribus quinq; vel sex, quorũ omniũ nomina annotata vidi, sed exciderunt: memini tantum præsentem inter alios fuisse Præsidem Consilij siue Parlamenti Mechliniẽsis. Inijcitur tandem feruenti hydrargyro pulueris certa portio, & post illius transformationem referuntur argenti puri portiones vni illius pulueris respondentes ducentæ quinquaginta, siue vt alij contendunt, ducẽtæ sexaginta. Rex nouitate rei gauisus, accepta ab eo pixidula in qua puluis erat reliquus, nõ paruam pecuniæ summam illi numerari iussit, maiorem pollicitus, si aut ipse puluerem parare, aut Alchymistam, à quo illum acceperat, ad serui-

Hydrargyri in argentum mutatio. in præsentia Philippi 2 Hisp: Regis

tium suũ pellicere posset. Verùm is intellecto facto statim se è Belgio proripuit, neq; postea inuentus est. Quid auté secutũ? Nobiles aliquot viri & diuites partim viso, partim ex alijs intellecto rei gestę euentu idem se artificiũ facili negotio assequi posse sperarũt, modò societate inita pecunias cõferrẽt, & alchymistas aliquot sibi adsciscerẽt. Conuolarunt statim, tanquam ad cadauer vultures, multi: quorũ delectu habito, aliquot qui vel à longa experientia vel fide cõmendabantur, stipendio conducuntur. Laboratur per annos aliquot, fornaces, vasa, & instrumenta alia tanto congeruntur numero, vt vix domus esset quæ ea caperet. Multa quidẽ interim & iucunda & cognitu digna sese ijs produnt, quæ si literis comprehensa essent, vtilitaté quoq; nó paruã adferrẽt, sed circa aurificiũ vel argẽtificiũ nihil omnino successit, neq; succedet vnquã illis, qui absque studio præuio, aut per homines imperitos physicũ tentabũt opus. Itaq; spe sua frustrati & sumptibus defatigati viri nobiles societatem tandẽ abrumpunt. Interrogatus de his à me Sereniss. Bauarię Principis Ernesti Archiepiscopi Coloniẽsis aulicus Ameiden, cuius pater cũ alijs societaté inierat, rẽ ita se habere, & vasa aliaq; instruméta, quibus vsi essent Pseudochymici in castro quodã adhuc asseruari, affirmauit. Ipsum Staubergher malorũ omniũ caput audiui inter fornaculas suas fortè carbonum fumo, siue pernicioso halitu suffocatũ, mortuũ fuisse inuen-

Irriti multorum conatus.

inuentũ. Hi nimirum ſunt fructus quos homines incauti & temerè ad quiduis experiendũ prouolantes carpunt, dum, quod alios aſſecutos audiunt, ſibi quoq; ſpondent. Quæ incõmoda vt vitarẽtur, Chymicorum nemo aliorũ geſta narrauit vnquã, ſed propria, vt ijs fidem nemo adhiberet, niſi à Deo vocatus. Ego quoq; ad has narratiunculas nunquam progreſſus fuiſſem, niſi animaduertiſſem Dei & hominum inimicum Diabolum per ſatellites ſuos totis anniti viribus, vt Eccleſiæ Dei tantum theſaurum eripiat, atq; filijs ſuis, infidelibus nimirũ ſchiſmaticis & hæreticis vẽdicet: & Chriſti pauperes egeſtate & morbis deſperatis afflicti tam ſalutari tamq́ue ſtupendæ virtutis medicamento deſtituantur.

Quid Autorẽ monuerit vt hanc epiſtolã publicarit.

Hæc ſatis fore arbitror, frater, & tibi, ad omnem de metallica metamorphoſi dubitationem tollendam, & alijs, ad verſutias & fraudes impoſtorum præcauendas: quibus ſi male ſani quidam aures nihilominus prębeãt, teſtor Deum & homines omni me vacare velle culpa, qui iſtiuſmodi narrationes non ad aliorum perniciem, ſed ad Dei illuſtrandam gloriam & veritatis comprobationem, ab aduerſarijs quodãmodo coactus, publicauerim. Si verò cauſas tam mirãdorum effectuum, qui tincturæ adſcribũtur phyſicę, ſcire etiamnũ deſideras, & qua ratione metalla permeet, ac argento viuo iungatur illudq́ue percoquat, ad libros ſeptem De Lap. phyl. cõdit. recurres, quos vnà

Concluſio.

Libri Autoris partim

editi & nũc recogniti, partim noui. cum eo De Alchymiæ difficult. atque Exercitationibus in Paracelsicæ chymiæ congeriem, & apertis dilucidisque in Iosephi Michelij Lucensis opus animale commẽtarijs, tãquã ad proelũ descriptos inuenies, si fortè ante editionem vita me cõtingeret dedere.

Si tamen interea tibi, metallicam metamorphosin iam persua, sopergat quispiã importunus esse, & dicat Species non misceri: Ex duobus actu existentibus vnũ forma fieri non posse: Item. Ex duobus entibus per se vnum ens fieri nõ posse, & similia, amandabis eum ad Batauiæ & Frisiæ rusticos, qui illi ostendãt ex coagulo & lacte caseos fieri. Est enim eadem & par vtrobiq; ratio, quam in Chymicorum libris explicatam inuenies: nisi quod tincturæ physicæ, propter multiplices & reiteratas sæpius digestiones subiectique aptitudinem, quod ignis calori resistere potuit validius, auctior virt⁹ & ignea quodammodo vis inserta sit, quod in coagulo, tanquam subiecto minus idoneo, & ad corruptionem prono, fieri nõ potuit. Vale.

His adiungere placuit Venerabilis Viri Raymundi Lullij vitam, mihi à Secretario Illustriss. Domini Don Guillielmi de Sãcto Clemente Sereniss. Hispaniarũ Regi Catholico à Consilijs, atque eiusdẽ apud Cæs. Ma. Oratoris, cõmunicatam: ad diluendã duorũ Nicolaorum, Eymerici & Guiberti Lotharingi M. D. aliorumque eius farinæ hominũ virulentiam, adhibita tertij Nicolai de Paçe Theologi antidoto.

VITA

VITA RAYMVNDI LVLLII, PRAESERTIM EX NICOLAO DE PACE Theologo excer-pta.

RAYMVNDVS Lullius, natione Cathalanus, incolatu autē Maioricēſis, cū antiqua & nobili Lulliorū Barcinonenſium familia ortus, in palatio Iacobi Regis Maioricarum adoleuiſſet, ſuo generis & morum ſplendore in menſæ Regiæ Seneſcallū euehitur. Huius ætas lubrica, impulſa opibus & amicis, vanos fœminarum amores facilè concepit. Quorum longa conſuetudo iuuenile pectus vſque adeò poſſederat, vt etiam ſuſceptis ex caſtiſſima vxore pulcherrimis liberis, adhuc alterius fœminæ, cui pridem ſeruierat, inflammatis, pluſquam dici poteſt, amoribus teneretur. Poſt vbi Diuina prouidentia contigit illam ſub pectore lethali vlcere laborare, Raymundus factus certior infortunij, triſtitia vincitur. Et cum non poſſet membris conſiſtere, proſtratus in lecto, nihil niſi tenebras & ſolitudinē cupiebat. Lachrymis igitur atq; ſuſpirijs mœrore animi parumper exhauſto, meditanti calamitatem ſuam, & longum à ſalute digreſſum, rythmis vulgaribus (in quibus componendis facilis erat & bene peritus) deplorare, Ieſus crucifixus dextrorſum apparuit.

Mundanus homo Diuina visione perterritus, inceptum flebile carmen dimittit. Quod interiectis postea diebus, quater conatus absoluere, quater, vt primùm, & circiter eandem horam Crucifixum vidit. Postremo tam crebræ visionis causam secum ipse tota nocte perquirens, argui se vanitatis à Christo & vocari cognouit. Seruire Christo creatura desiderat, & eo Spiritu authore, qui solo tactu de Cytharedo Prophetam, de piscatore prædicatorem, doctorem de persecutore, & de publicano Euangelistam fecit, Diuini studij flammis totus illico incaluit. Occupatur varia occupatione animus, vestigans quos labores, quę item opera Christo gratissima suscipiat. Post multa vero, tot infidelium pernicie cogitans, cœpit continuo misereri, & quibus illi cóuerti possent, donum linguarum, & sapientiæ martyrijq; gratiam sibi & alijs exoptare. Deinde vt esset spiritu liberior, omnem opulētiam suam, præter pauca Coniugi & liberis necessaria, Christi pauperib, erogauit. Quanquam ergo annis prouectus (triginta enim annos natũ cœpisse cóuerti, ipse idẽ 2. lib. Diuinæ contemplationis testatur) Arabicè loqui & scribere doceri voluit. Post annos nouem à visionibus illis, quas supra memorauimus, Raymundus peregrinatione varia & multa vitæ austeritate maceratus, cùm non satis pro votis in pio instituto, vtpote eruditione & sapientia destitutus, se profecisse vide-

videret, ſolitariæ contemplationis deſiderio, ad montem quendam Balearibus celeberrimum, cui nomen Randæ, contendit, ibique moratus dies aliquot, ore ſemper benedictionibus pleno, ac flexis ferè aſſiduè genibus, per ſpeluncas & nemora de omnibus, quæ mente verſabat, quæque ſe offerebant aſpectui, æterni Numinis magnificabat imperium. Et cum vice quadam, ardentibus charitate viſceribus, aſtra ſuſpiceret, illuſtratus ſubitò, vidit omnium rerũ principia, mundanæ huius machinæ & negotiũ & Authorem, quibus præterea ſuſtentaculis creati orbis vniuerſitas duret introſpiciens, ſeſe velut non ante viſum hominem miratus eſt. Tunc ſenſit apertum intra ſe fontem infuſæ ſapientiæ, de cuius plenitudine omnium ſcientiarum duci poſſet inuentio. Sed ne acceptum Sapientiæ munus tanquam ſeruus ille nequam, qui receptum ad fœnus talẽtum in terram fodit, vacuum eſſe permitteret, poſt paucos dies in apertum protulit, & benigniſſimè paſſim mortalibus communicare voluit mirandum illud artificium, de cuius vbertate, authoris teſtimonio, cæteri omnes emanarunt libri, quos ipſe ſcripſit de omni ſcientiarum genere, Arabicè, Latinè, & Cathalanè pene innumeros. Nam & Ioannes Lopetus ſe ſupra quingenta Raymundi volumina legiſſe teſtatur. Quinimo Senatores Maioricenſes opinantur in Schedula Librorum Raymũdi Lullij miſſa ad Reuerendiſſ. Archiepi-

 ſcopum

ſcopum Toletanum Hiſpaniæ Cardinalem, vſque ad millenarium numerum aſcendiſſe eius opera. Quorum numerum etiam auget Remigius Rufus. in quibus quidem omnibus ea fuit huius illuminati Doctoris humilitas, vt in illorum frontibus non ſui, ſed Diuini nominis titulos pręmiſerit: quos etiam libros, inſpirante Deo, non humana excogitatione condidit, decebat à cõfeſſione Diuini fauoris inchoari. In exitu vero ſuorum operum ſolet Vir religioſus Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ iudicio dicta ſubmittere: deinde multis precibus opus ipſum aut Chriſto aut Dominæ noſtræ, aut beatis Angelis & Sanctis commendare: poſtremum dicere, quoto anno & vbi volumẽ abſoluerit. Sæpe etiam exprimit tempus & locum, quibus opus fuerit auſpicatus. Vnde facile intelligimus, quàm breui, quamq; facili negotio ingentia artificioſiſſimaque volumina condiderit, & quàm longè lateque per vniuerſum ferè orbem fuerit peregrinatus, ſemper & vbique Chriſti gloriam, religionis propagationem, hominumque omnium ſalutem, ex quacunque poſſet occaſione, pro virili procurans. Id quod vetus illud Epigramma, quod in Aula prudentiſſimi Senatus Maioricenſis fixum conſpicitur, luculentiſſimè atteſtatur his verbis.

Pariſijs habetur Titulus Egregij Doctoris M. Raymundi Lullij Maioricenſis, Homo nouus, ſcientia noua. Doctor barbatus, in ſuis

in ſuis ſcientijs & artibus approbatus. Per Reges iuſtiſſimos Aragonum in ſuis priuilegijs dicitur, Ille magnus in Philoſophia & Sacra Theologia Magiſter, mirandarum artium & ſcientiarum Author. Per Chriſtianiſſ. Francorum Regem prædicabatur in ſupraſcriptionibus epiſtolarum hoc modo. Organo Sancti Spiritus, Doctorique diuinitus illuſtrato Raymundo Lullo. Et de ipſo dicitur in partibus Angliæ. Ille magnus Philoſophus Cathalanus. In partibus Italiæ dicitur Author artis generalis ad omnia ſcibilia contrahibilis. Et per Ioannem de Rocaſciſa dicitur Minerua. Poteſt etiam dici Procurator publicæ vtilitatis in Chriſto Ieſu. Item, Illuſtrator tenebrarum mundi. Sed quàm verè hæc in dicto Epigrammate dicantur, illud vnum oſtendit, quod pro totius infidelitatis conuerſione (vt ipſe idem narrat), quinque & quadraginta annos laborans, & prolem & coniugem reliquit inopes, ex legum ac fidelium terras peregrinus diſcurrit, octies aditos orauit ſummos Pontifices, tria Prædicatorum, & tria Minorum generalia Capitula monuit. Omnes demum Chriſtianæ Reipub. Principes, Prælatos, magnates & populos ad vniuerſalem concordiam, deuotè & viriliter hortatus eſt. Vrgente iam ſenectute vltima, Raymundus ad generale Concilium ſub Clemente Quinto Viennæ celebratum Anno 1311. perrexit, ibique decem ordinari

ſuppli-

ſupplicauit. Quæ poſtea vir ſanctus ad perpetuam rei memoriam poſuit in Libro De ente ſimpliciter. &c. Tandem vero Raymundus eo zelo, quo ſemper arſerat, ad vrbes Aphricæ Bogiam & Tunicium, Euangelij prædicandi gratia, nauigauit: vbi cum Mahometicæ ſectæ peritos amica diſputatione proſterneret, pleroſque traheret dulciloquio, alios redderet ambiguos; inſtigante diabolo Rex barbarus indignatus, diris carceribus & ærumnis, nuditate quoque vexatum & verberibus, in nauem conijci, & procul expelli mandauit. Sed non multò pòſt, condito prius teſtamento Maioricis, 6. Calend. Maij. 1313. vbi meminit Dominici filij & Magdalenæ filiæ cuidam nobili de Sancto Minato nuptæ, veritus ne optatiſſimi martyrij decus amitteret, Bogiā iterum tranſuectus eſt, ibique primum clāculum, deinde etiam publicè per compita & plateas Sanctum Chriſti Euāgelium prædicantem, & impiam Mahometi legem intrepidè improperantem, commota plebis congeries raptum furibundo impetu, alapis contumelijſque affectum ad palatium Regis pertraxit. Cuius mandato Raymundus Chriſtianæ fidei præco iuſſus interfici, tam beatè, quàm crudeliter lapidatus eſt, Anno ætatis ſuæ circiter octuageſimo, ſalutis autem humanæ 1315. die feſto, vt à maioribus acceptum creditur, Sanctorum Petri & Pauli. Cuius cadauer cum Ligures Chriſtiani mercatores Genuam tranſportare niterentur,

tur, impellentibus aliò ventis, nauis appulit Maioricas: ibique Deo sic disponente sanctam sarcinam deponere cogitur. Occurrit totus Maioricensis populus, & corpus deuotissimè susceptum in eminente loco sacræ ædis Beati Francisci, cuius tertij ordinis consors fuit, honorificè collocauit. Vbi frequentibus miraculis illustres reliquias pia omnes Baleares deuotione prosequuntur.

LVLLIANAE DOCTRINAE MVLtiplex approbatio, cum honorificis eiusdem encomijs, quæ qui voluerit videre, legat, quæ citamus, authentica vniuersitatum, Regum, Pontificum, & sacrosancti Oecumenici Concilij instrumenta. Nos enim sat esse duximus, si breuitati studentes digitos intenderimus in fontes.

ITAQVE Raymundus ipse, dũ viueret, doctrinam & artem suam examinandam exposuit, primùm vniuersitati Parisiẽsi, in cuius approbationem subscripserũt quadraginta electi ex peritioribus S. Theologiæ & liberalium artium, mirificè Lullianam doctrinam commendantes, attestante instrumento, dato Parisijs, Anno Domini 1309. die martis, post octauas Purificationis B. Mariæ virginis. Deinde & Regi ipsi Franciæ Philippo, qui de multorum peritorum consilio maximopere laudandam decreuit

Vero-

Veronę die 2. Augusti 1310. Postremo autem & ipsi Cancellario Parisiensi illam diligétissimè examinanti atque mirum in modum extollenti, & publicè legi permitttenti Anno Domini 1311. Idem post Lullij obitum fecerunt Reges Aragonum, atque in primis Petrus, 10. die Octobris 1369. Sed cum dæmonis instinctu non deessent, qui pijs cineribus & celebritati nominis Lullij inuiderent, efficta quædam est Gregorij Vndecimi bulla, quæ aliquot opera Lullij idiomate Cathalano scripta, sed ea minimè nominata, non satis omni ex parte laudaret. Quam post Gregorij obitum, dũ Ecclesia Dei subortis tempestatibus horrendissimæ scismatis miserè vndecunque incerto Pontifice, concuteretur, eoq́ue quiduis impijs audendi daretur licentia, vbi Rex Petrus resciuit malignè cõfictam, & alicubi fortasse diuulgatam, illico Concilium officio Sanctæ Inquisitionis Barcinonæ cogi iussit, & rem totam discuti à multis vndecunque accersitis Theologis peritissimis. Ea re diligenter examinata, iniqui impostoris technam detegunt, Catholicum Raymundum, & omnia eius opera approbant, laudant, venerantur. Extat etiamnum totius negotij prototypum instrumentum authenticum Barcinonæ, in monasterio Minoritarum, die 19. Maij. 1386. confectum, & manibus proprijs duodecim Theologorum subscriptum. Vnde Rex Ioannes Regis Petri paucos post menses defuncti patris pium institutum prose-

prose-

prosequens latitantē impostorē exilio perpetuo tanquam hominem pestilentem, & Regiæ reuerentiæ, honori, ac etiam fidei orthodoxæ, vt ipsius Regis verbis vtar, suspectum damnauit. Raymundum & eius opera commendans, eadem publicè in Regnis suis copiam fecit legendi, concessis ad hoc priuilegijs anno 1392. & 1393. Quæ confirmauit & auxit Martinus Rex Ioanni fratri in regno succedens Anno 1399. Iam vero deinde 2. Calend. Martij 1419. sub Rege Alphonso filio Ferdinandi nepotis ex sorore Regum Ioannis & Martini, cùm primum sedatum fuit commemoratum schisma, & certus Pontifex Rom. fæl. mem. Martinus Quintus in Constantiensi Concilio creatus, authoritate Apostolica, diligenti præmisso examine, & processu supra dicta bulla, vt verbis Apostolicæ sententiæ dicam, tanquam subreptitia, & obreptitia, & de falsitate euidenti nimis suspecta cassatur, irritatur, & annullatur, & D. Raymundus Lullius & omnia dicta, scripta & opera sua & omnia alia ratione prædictæ bullæ, quomodocunque & qualitercunque, & per quemcunque, & contra quoscunque, & coram quibuscunque processa & emanata in statum pristinum & primæuum, ac si in contrarium illorum nihil vnquam fuisset dictum, scriptum, vel aliàs quomodolibet enarratum, reducuntur. In cuius Apostolicæ sententiæ executionem Rex Alphõsus ho-

ſus honorifico priuilegio, vbi ferè omnia dicta acta commemorat, prædeceſſorum ſuorum veſtigijs inhærens ſimilem facultatem fecit 15. Iannuarij.1425. Quinimo idem pòſt Neapoli 26.Ianuarij 1449. Ioanni Lobet, & ſubſtituendis ab eo, facultatem conceſſit erigendi vbique regnorum ſuorum Scholas, ibique interpretandi publicè D.Raymundi Artem, & opera quæuis. Quibus etiam mirificè fauit Rex Ferdinandus ſupra latiſſimis priuilegijs & honoribus datis, Cordubæ 30.Auguſti.1483. Eadem poſtea confirmans auxit Cæſar Auguſtæ.21.Februarij.1503. Sed iam tandem in Sacro Oecumenico Concilio Tridentino omnis cõtentio conſopita eſt, ex ſupra citatis & alijs quàm plurimis, in approbationem, defenſionem & commendationem D. Raymundi Lullij, & eius omnium operum, tanquam Catholicorum, per integrum fere bienniũ à Ludouico Ioanne Villeta Barcinonenſi Theologo adductis, & diligenter examinatis per Sacrum collegium R. Dominorum toto S.Concilio ad hos & ſimiles actus ſpecialiter deputatorum. Vbi interfuêre Patriarcha Venetus, & quatuor Archiepiſcopi, quatuor item Epiſcopi ſimul cum vno Abbate, duobus generalibus Ordinum, & quatuor Doctoribus ex omni ferè Chriſtianitate ſelecti, doctiſſimi & religioſiſſimi, qui concordi ſententia prima die ſeptembris 1563. decreuerunt expungendam D. Raymundi Lullij quamcunque operum improbatio-

bationem ab indicibus, præſertim Pauli Papæ 4. librorum prohibitorum. Vbi allegatur prædicta bulla Georgij vndecimi fictitia ex ſola mentione, quæ de illa reperitur facta in priuato cuiuſdam opere. Illud autem ſtatutum iam poſt ſeruatum videmus in Catalogo S. D. N. Papæ Pij Quarti. &c.

AD LECTOREM.

DESCRIPTAM ſuperius Raym. Lullij vitam confer, Beneuole Lector, cum ijs, quæ ab Eymerico primum prodita, deinde à Nicolao Guiberto repetita fuêre, & non te latebit quantum infeſta Chymiſtis capita à veritate exorbitent, & quàm iniqui ſint Artis non intellectæ cenſores. Scripſeram veriſimilitudine ductus, & à Medico quodam perſuaſus, Libro De lap. phyſ. condit. ex Paracelſo (cuius vanitas mihi eo tempore, necdum, prout nunc, perſpecta erat) ferrum in æs commutari per cementum vitrioli calcinati, vel per eiuſdem oleum in quo candentes lamellæ reſtinctæ fuiſſent. Hoc enorme habetur à Guiberto peccatũ, at broſa flagellatione alterius lædere nomen vel famam; virum nobilem, plebeium dicere mercatorem, atque eo modo totam ſuggillare familiam vel ſtirpem: diuinitus illuminatum, imperitum, phantaſticum, & latinæ linguæ rudem pronunciare, opera alterius pro ſuo libito contra tot re-

ligiosorum virorum sententiam, & S. S. Oecumenici Concilij decreta errorum & hæreseos condemnare; omnes Chymicos Auctores sordidissimos & abiectissimos fuisse impostores, merè bardos & pecora, impios, magos, sagos, hæreticos, schismaticos, & regnum Sathanæ procurantes constanter asserere, viri probi & pij munus illi videtur: mihi vero hominis non tantùm mendacis, sed etiam seditiosi, vel potius in rabiem acti, eò quod per quadraginta ferè annos toto animo ac omni studio Chymiæ incumbens, ne elementa quidem eius perceperit. Sic memini ad furem aliquando conclamasse eum ipsum qui furtum commiserat, quo à se criminis suspicionem auerteret. Dies indicabit quid pectore reconditum gestet, meum non est de occultis iudicare. Si alias eius inanitates persequi vellem, integro opus esset commentario. Illud solum adijciam, eundem, quo euincat Arnaldum de Villa noua tinctura caruisse physica, in hæc verba prorumpere: Arnaldus fuisse lucri tam studiosus dicitur, vt cum ægrotis paciscere-tur, antequam eos curare vellet, quo nihil cogitari potest inhumanius. Primum de facto non constat, quia Guibertus semel malus & mendax, semper præsumitur talis. Si autem verum sit, prudenter & non sine ratione id ab Arnaldo factitatum fuisse, & contrarium planè eius, quod inferri voluit Guibertus, comprobari posse credimus

Ita scribit de se ipso Chymicus apostata.

mus

mus: quia Medicus Chymicus granum nullum aurifici pulueris exhibere poteſt ægro, quin præter ſtudia ſua & labores pariter det auri puri vncias duas: quare autem largiatur diuitibus gratis? non credo tam liberalem vnquam fuiſſe Arnaldi aduerſarium. Quis autem hominum breui temporeà graui morbo conualeſcens, niſi ex pacto teneretur, vellet ſeptendecim vel duodeviginti aureos erogare pro vna potiuncula, in qua tincturæ granum dilutum eſſet? vim ſibi exiſtimarent inferri, quin imò ipſi magnates indignarentur non parùm. Quapropter Phyſicorum tinctura pauperum fuit hactenus medicina, & erit ad mundi vſque conſummationem: pro quibus amplam à Deo mercedem expectant, niſi vel à Religionis Catholicæ placitis aberrent, vel enormibus peccatis, tanquam nō homines, vitæ innocentiā maculent. Quod deinde adiungitur Arnaldum in Siciliam nauigaſſe ad curandum ægrotum diuitē. fecit is quod ſui erat officij, & vocationi ſuæ deeſſe noluit, cui num reſponderit, videat Guibertus, alienum arans fundum, ſuum incultum deſerens. Legi ego, ipſum à Siciliæ Rege Frederico, à quo in magno habebatur honore, Romam miſſum ad percurandum Pontificem, in mari vitam cum morte commutaſſe.

Pro Rogerio Bachone, in quem non minus debacchatur Guibertus, Apologiam

edidit Clariss. doctissimusque Philosophus Ioannes Dee Londinas, qui in Monade sua hieroglyphica satis ostendit, neque bardum fuisse se, neque pecudem, sicut & ante eum Albertus Magnus, cuius alia opera non prætendimus, quam librum tertium De mineralibus. ex quo satis patet peritis, vt etiam animaduertit illustris Picus, ipsum non solùm Chemiæ scientiam habuisse, sed etiam non pauca expertum fuisse quæ ad artis comprobationem sufficerent. Quod autem idem scribat, aurum & argentum alchymicum ad se delatum post sex vel septem ignitiones consumptum fuisse, ratione communi caret, qui non animaduertit illum de auro & argento sophistico & merè artificiali loqui, non de eo, quod Natura intrinsecus operãte, & artifice foris ministrante componitur; quia proximè præcedunt hæc verba: O-
" perationum alchymicarum melior est
" illa, quæ procedit ex eisdem, ex quibus
" procedit natura, sicut ex purgatione sul-
" phuris per decoctionem & sublimatio-
" nem, & ex purgatione argenti viui, &
" bona commixtione horum cum materia metalli: ex virtutibus enim horum omnis metalli species inducitur. Audiuimus physicorum processum, nunc ad Sophistarum operationes progreditur, cum addit:
" Qui autem per alba albificant, & per citrina
" citrinant, manente specie metalli prioris,
" proculdubio deceptores sunt, & verum au-
rum &

rum & argentum non faciunt. Et hoc modo "
ferè omnes, vel in toto vel in parte proce- "
dunt. Quod & ego fateor, & mecum omnis
Chymicorum chorus, qui eandem cum Alberto cantilenam canunt. Quin & hoc sciunt, Artem sibi relictam minimè Naturam assequi, sed vbi ars & Natura simul conspirant, artem multis modis ipsam quandoque superare naturam. Et maior est vbique errantium, quàm peritorum chymistarũ multitudo: pauci enim, sicut in alijs quoq; scientijs, ad frugem perueniũt, quocirca adiũgit eo modo ferè omnes, vel in toto vel in parte procedere: quanuis ea verba tam ad priores quam ad posteriores simul referri queant. Vbi vero irrisio illa quam sibi fingit Guibertus, dum ait, Albertum lib. 3. de Mineralib. cap. 9. irridere Alchymistas, metalla transmutare conantes? Si vel tantillum Chemiæ degustasset, facile animaduertisset ex illo cap. & seq. ea scribere non potuisse Albertum, quæ scripsit, nisi artis fuisset peritus, cuius vniuersa secreta illis duobus præcipuè Capitibus, & eiusdem libri secundo complectitur. Quid? nonne idem vbique peritos Alchymicos naturam imitari tam in vasis figura, quam in generationis metallorum modo contendit? imò quod amplius est, Naturæ processum ex artis operibus cõiectura assequitur? quomodo igitur eos irrideat, & propria cædat vineta? Velim vt hominis istius futilitatem mecum aduertant viri probi, qui vt libri sui parte secunda,

Albertus in suis mineral. perfectus Chemicus.

„ cap.7.ſcribit: In ſuis ſcriptis genuinis non
„ multum fauiſſe videtur Alchymiæ Alber-
„ tus,quanuis ſuo ſeculo nouæ,& per ea tem-
„ pora natæ. Quin ipſius ſententijs repugnat
„ metallorum metamorphoſis. Cum ipſe De
„ mineralib.tract.1. cap. 4. ſcribat, Alchymi-
ſtas virtutem formatiuam non dare mate-
riæ,& artem eis eſſe incertam pro formati-
ua. Quot citauimus lineas, totidem ferè re-
periemus mendacia.In primis cap. 4. anno-
tatum pro quinto, vt lector tædio affectus
non vltra inquirat: Deinde Alchymiam Al-
berti ſeculo nouam dicit,cùm tamen is an-
tiquiſſimos philoſophos citet, & diſputati-
onem cum ijs inſtituat. Tertiò ſubiungit, ex
Alberto, Alchymiſtis artem incertam eſſe
pro virtute formatiua, tanquam is non de
lapidibus,ſed metallis ibi loqueretur. Sic e-
„ nim ſcribit,lib.de mineralib 7.cap.5. Patet,
„ quàm difficiles & imperfectæ, præcipuè in
„ lapidis factura, pluſquam in metallorum
„ factura, ſint operationes Alchimiſtarum:&
„ hoc ideo,quia virtutem formatiuam non
„ dant materiæ,ſed ars incerta eſt eis pro for-
„ matiua. Verba Alberti ſatis indicant diffi-
ciliores & imperfectiores eſſe Alchymiſta-
rum conatus lapidū formatione quàm me-
tallorum, propterea tamē horum tranſmu-
tationem non excludit. Demum concedent
facile Alchymiſtæ,ſe virtutem formatiuam
non dare metallis,quia & virtutē mineralē
& formam ſubſtantialem ſumunt à Natura,
ſicut ſuperius & vbique inculcat Albertus,
dum

dum ait : ſulphur & argentum viuum purgata commiſceri artificioſè cum materia metalli, & ex virtutibus horum omnē metalli ſpeciē induci. Hæc legũt quidem multi, ſed ignorantiæ nebula obcæcati ſententiam non aſſequuntur. Si lapidum propinquam materiam nobis ſuppeditaret Natura, & ijdem tractabiles eſſent inſtar metallorum, virtuſque mineralis ex ijs elici poſſet, ſicut è metallis, non dubitarent Alchimiſtæ communi illorum materiæ formam imprimere, quam vellent. Sed ſciebat Deus, humano generi conducibiliora eſſe metalla, quàm lapides. Hactenus de Alberto.

Lapides cur non a Chemicis fiant aeque ac metalla

Pecora etiam non ſe eſſe demonſtrarunt (vt Græcos Arabeſque prætercam) M. Petrus Bonus Ferrarienſis phyſicus, Michaël Scotus, Bernardus de Grana, ſiue de Auernia, Picus Mirandulæ dominus, Marſilius Ficinus, libro quem de Alchymia inſcripſit, Ioannes Fernelius (quicquid de eo garriat Gubertus Chymicarum phraſiũ & modorum ſcribendi planè rudis) Chryſippus Fanianus, alijq́ue plures, quorum deoſculari veſtigia dignus non eſt tam atrox calumniator.

Authores Chemici illustres

Non eſt inertis de artifice vel eius ſcriptis iudicare.

Non addo plura.

FINIS.

